Pensjon
8. april 2021

Ragnar Bøe Elgsaas. Samfunnspolitisk avdeling i LO

- Siste nytt på pensjonsfronten
  - ny AFP
  - status særaldersgrense
  - uføre i offentlig tjenestepensjon

LO-sjefen varsler kamp: Tre ganger flere vil kunne få AFP

LOs «pensjonsbombe» er snart klar til å detoneres. Tre ganger flere vil kunne få avtalefestet pensjon i privat sektor dersom ordningen legges om, ifølge LO-leder Hans-Christian Gabrielsen.

LO-leder Hans-Christian Gabrielsen krever reform av AFP-ordningen i privat sektor og vil ta saken inn i forhandlinger med NHO - men det skjer ikke i år.

FOTO: VIDAR RUUD / NTB

Mats Rønning
Journalist

Publisert 16. feb. kl. 12:00
Oppdatert 16. feb. kl. 12:14

AFP

- Utredningsarbeidet har tatt mye lengre tid enn vi så for oss i 2018.
- Og det har også vært langt mer komplisert enn det vi trodde.
- Men nå er vi ferdige med utredningsarbeidet, og jobber nå med gjennomgang og ferdigstillelse av rapporten

LOs bekymring for de som mister AFP:

Andelen arbeidstakere som ikke kvalifiserer øker!

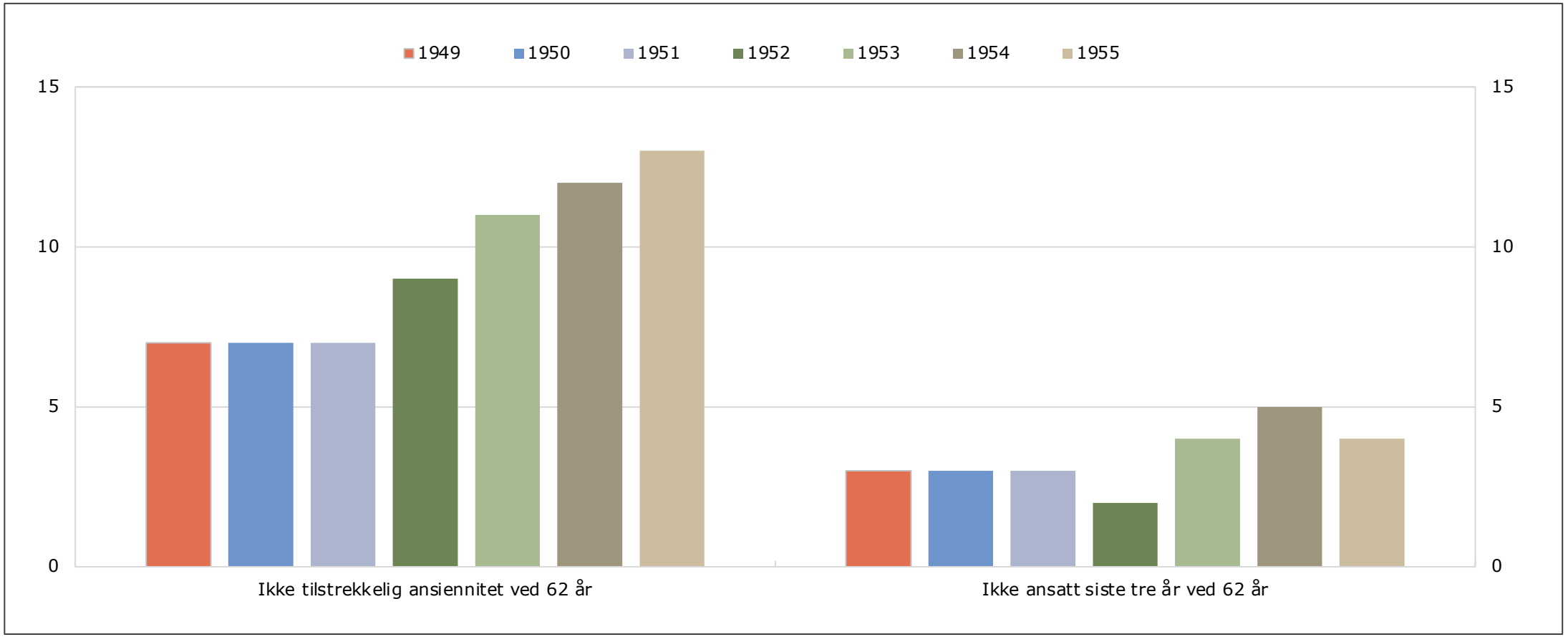

AFP

- Utredningen bekrefter at vi med en ny modell vil kunne oppnå målene som vi satte oss for en ny AFP.
- Som vil tette hull og hindre at man uforskyldt mister hele ytelsen selv etter mange år i bedriften, og vil gjøre AFP mer forutsigbar og gi større trygghet for fremtidig pensjon.

AFP

- Det innebærer en ytelse som er nært knyttet til tid som ansatt i AFP-bedrift.
- Gir en ytelse til alle som har vært ansatt i en AFP-bedrift, uansett om man frivillig eller uforskyldt skifter jobb.
- Ordningen skal fortsatt være en kvalifiseringsordning som innvilges endelig ved avgang 62 år eller senere, men dagens hull avvikles fra en ny ordning innføres.
- Det vil tydeliggjøre viktigheten av å ha tariffavtale, også for yngre arbeidstakere og kunne bidra til en økt organisasjonsgrad.

AFP

- Utredningen viser også at omleggingen blir mer kostbar enn dagens AFP-ordning, ettersom langt flere vil få AFP.
- SSB har beregnet at over tid vil den nye AFP-ordningen omfatte over tre ganger så mange som gjeldende ordning.
- Mens dagens ordning om noen år vil omfatte i underkant av 15 prosent av alle alderspensjonister, vil over 45 prosent av alderspensjonistene kunne omfattes av den nye AFP-ordningen.

Tetting av hull i dagens AFP

Enighet om rammene for ny modell for AFP

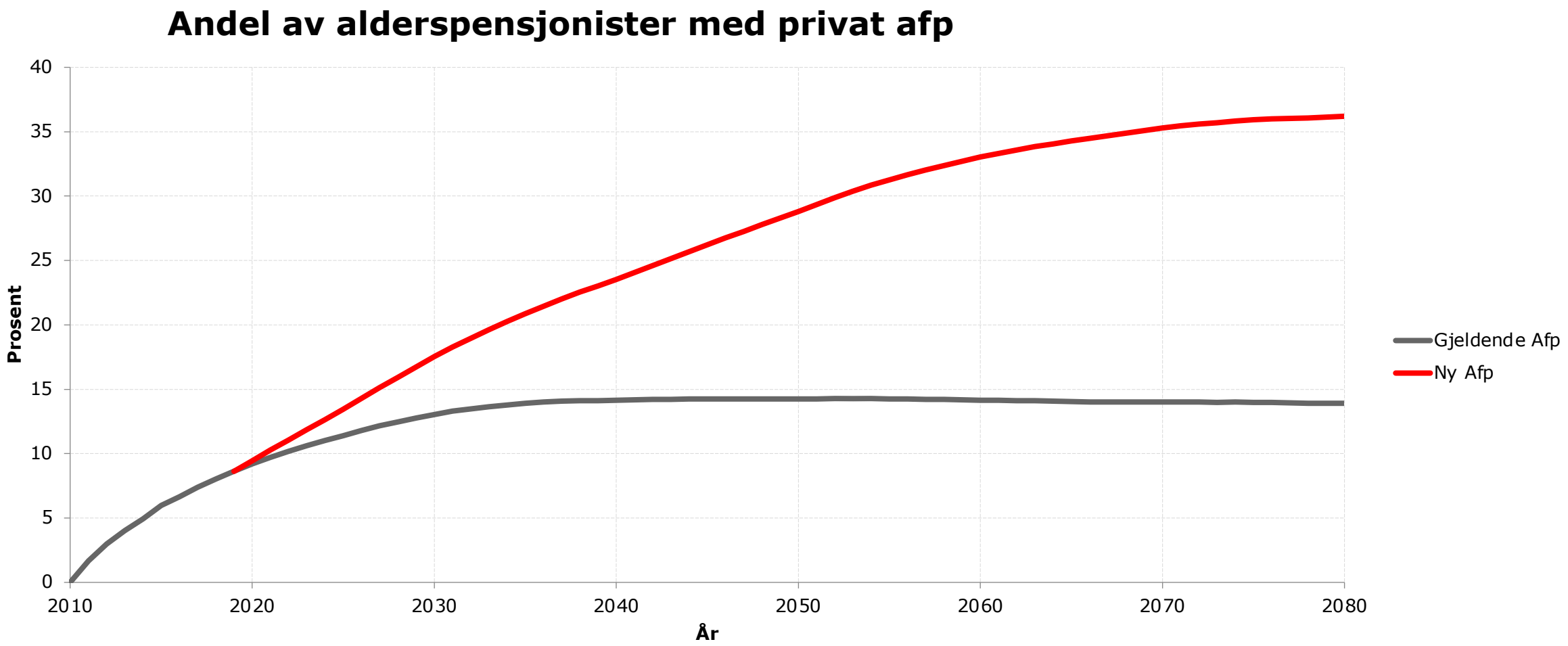

AFP

- Alle forutsetningene som lå i møteboka fra oppgjøret i 2018, lar seg vanskelig forene.
- LO hadde som krav at ytelsene ved full opptjening skal videreføres.
- NHO ville ikke øke bedriftenes premie.
- Og Regjeringen har gjentatte ganger sagt at de ikke vil bidra med mer penger til AFP. Underveis har de også kommet med betingelser i selve utredningen blant annet knyttet til fondsutviklingen framover.
- I tillegg har det kommet nye beregninger og framskrivninger som får betydning for utredningen. De siste så sent som i januar i år.

AFP

- Fordi det ikke er enighet om hvordan finansieringsgapet skal dekkes i utredningen, må LO og NHO nå igangsette prosessen med forhandlinger om en omlagt AFP-ordning på basis av utredningen.
- Gjennom disse forhandlingene må kostnadene ved omleggingen avklares og avtales, og detaljene i en ny ordning ferdigstilles og avtales i et senere hovedoppgjør.
- Slik at medlemmene kan ta stilling til resultatet gjennom en uravstemning.

Særaldersgrenser

- I pensjonsavtalen av 3.3.2018 ble følgende avtalt om særaldersgrenser i avtalens punkt 10:
- *«Dette punktet gjelder alderspensjon til personer med aldersgrenser 60, 63 eller 65 år.*
- *Samfunnsmessige hensyn knyttet til sikkerhet og belastning tilsier at det <u>også i fremtiden vil være behov</u> for at stillinger i offentlig sektor skal ha særaldersgrense.*
- *Personer som forlater arbeidslivet tidlig på grunn av særaldersgrenser skal <u>ikke komme urimelig ut</u> sammenlignet med andre grupper.*
- *De som har særaldersgrenser etter dagens regler, skal sikres nødvendig forutsigbarhet.*

Særaldersgrenser

- *Aldersgrenser*
- *Pensjonsavtalen regulerer ikke hvilke stillinger som i fremtiden skal ha særaldersgrense eller hvilke aldersgrenser som skal gjelde. Dette må avklares i en senere prosess.*
  - *Dersom det skjer endringer i aldersgrensen, skal personer som på det tidspunktet er ansatt i en stilling med særaldergrense og som har ti eller færre år igjen til den tidligere aldersgrensen, beholde de ordninger som da gjelder.*
- *Personer født før 1963*
- *Arbeidstakere i stillinger med særaldersgrense som er født før 1963, beholder dagens regler, dvs. særaldersgrensen og retten til særalderspensjon frem til 67 år.*

Særaldersgrenser

- *<u>Tilpasninger for personer født i 1963 eller senere</u>*
- *Personer som 1.1.2020 har ti eller færre år til særaldersgrensen, skal sikres ordninger som gjør at de ikke kommer dårligere ut enn hvis dagens regler, inkl. 85-årsregelen, videreføres.*
- *Personer som har mer enn ti år til særaldersgrensen skal ha regler som sikrer pensjons-nivået og ikke innebærer økte kostnader sammenlignet med dagens regler.*

Særaldersgrenser

- *Partene skal på dette grunnlaget, snarest etter inngåelsen av denne avtalen, utrede og avtale løsninger for personer som har særaldersgrense og opptjening i påslagsmodellen.*
- *Løsningene skal kunne virke fra 2020.*
- *Partene er enige om at dette arbeidet ikke gir føringer for det senere arbeidet med å vurdere hvilke stillinger som i fremtiden skal ha særaldersgrense, jf. avsnittet om aldergrenser over.*
- *Målet med utredningsarbeidet er en enighet mellom partene om modell for og elementer i nødvendige tilpasninger. Regjeringen vil utarbeide et lovforslag i tråd med den løsningen det er oppnådd enighet om.»*

Sammenbrudd i forhandlingene om særaldersgrenser

I dag brøt YS, LO og Unio forhandlingene om ny pensjonsordning for arbeidstakere med særaldersgrense.

12.02.2020

- Tilbudet fra regjeringen er rett og slett for dårlig, og avvikler i praksis særaldersgrensene over tid. Regjeringen setter pensjonen til over to hundre tusen arbeidstakere i spill. Det kan vi ikke være med på, sier Peggy Hessen Følsvik, første nestleder i LO.

Særaldersgrenser - brudd

- Forhandlingene om pensjon til personer med særaldersgrenser er avsluttet uten at partene kom til enighet.
- LO konstaterer at regjeringen bryter de forutsetningene partene ble enige om i 2018 for å sikre at ansatte med særaldersgrenser ikke skal komme urimelig dårlig ut.
- LO krever at de som i dag har særaldersgrenser og er tilsatt i yrker med stor belastning, og/eller hvor det er samfunnsmessige hensyn knyttet til sikkerhet og risiko, må sikres en pensjon på nivå med de som går av ved ordinær aldersgrense.

Høring – Opphevelse av plikten til å fratre ved særaldersgrense

- Særaldersgrenser: rett og plikt til å fratre
- To begrunnelser:
  - fysisk og/eller psykisk belastning i yrket (stort sett 65 år)
  - sikkerhetsmessige forhold (stort sett 60 og 63 år)
- Fjernes plikten til å fratre, vil det kunne bidra til at særaldersgrensene fjernes på sikt
- Ikke utredet konsekvenser
- Vil fremtvinge individuelle vurderinger av den enkeltes arbeidsevne og dermed flere uverdige avslutninger av yrkesliv.

Høring – Opphevelse av plikten til å fratre ved særaldersgrense

- LO Kommune, LO Stat, Unio og YS sendte inn felles høringsuttalelse. Her skriver man bla.:
  - ASD har i forhandlingene om pensjonsløsning for personer med særaldersgrense hevdet at bare de som har fratredelsesplikt skal få en særlig kompensasjon.
  - Med høringsforslaget tar man bort denne plikten.
  - Pensjonsavtalen av 3. mars 2018 mellom ASD og partene, slår fast at det fortsatt vil være behov for særaldersgrenser i offentlig sektor. De som skal ha dette i framtida, har fortsatt en uavklart pensjonssituasjon.

Høring – Opphevelse av plikten til å fratre ved særaldersgrense

- Høringsforslaget oppfattes som et forsøk på å gjøre en forhandlingsløsning for personer med særaldersgrenser overflødig, noe vi selvsagt tar sterk avstand fra.
- Det registreres at regjeringen allerede i januar 2020, og før vi skulle forhandle en tilpasset pensjonsordning for de med særaldersgrenser, hadde bestemt seg for å fjerne plikten til å fratre. Forslaget griper inn i det vi ikke klarte å enes om i februar i år. Regjeringen bruker lovendringsforslag for å styrke sin forhandlingsposisjon. På sikt kan forslaget bety undergraving av det kollektive vernet særaldersgrenser representerer.

Høring – Opphevelse av plikten til å fratre ved særaldersgrense

- Vi registrerer at det heller ikke i særlig grad diskuteres hvilke utfordringer og muligheter arbeidsgiverne har for å tilrettelegge for eldre arbeidstakere.
- Høringsnotatet unntar forslag til endringer i retten til å jobbe ut over aldersgrensen i forsvarssektoren. Dette begrunnes med regjeringens langtidsplan for forsvarssektoren der det sies at særaldersgrensene skal endres, samt planlagt helhetlig gjennomgang av de overordnede rammene for militært tilsatte. Organisasjonene mener man også for øvrige sektorer burde avventet forslaget til den varslede helhetlige gjennomgangen av pensjonsordningen og særaldersgrenser for personer med særaldersgrense og opptjening i påslagsordningen er på plass.

Uføre

- LOs handlingsprogram:
  - Med Folketrygden har Norge et godt utbygget system for alderspensjon og uføretrygd, forsterket av tjenestepensjoner og avtalefestet pensjon (AFP).
  - Et bredt organisert pensjonssystem må sikre muligheten for jobbskifter uten tap av pensjon, kostnadseffektiv forvaltning og premier og ytelser som er like uavhengig av kjønn.
  - <u>Uføre skal skjermes mot levealdersjustering også etter 2018.</u>

Skjermingstillegg for uføre

- Da pensjonsreformen innførte prinsippet om levealdersjustering ble det samtidig innført et skjermingstillegg for uførepensjonister født mellom 1944 og 1951, senere utvidet til å gjelde for kull t.o.m 1953.
- Begrunnelsen for tillegget er at uføre ikke har anledning til å kompensere for økende levealdersjustering ved å stå lenger i arbeid. Samtidig ble det påpekt at det var viktig å sikre at uføre ikke kom urimelig godt ut sammenlignet med arbeidsføre.
- Det var lagt opp til at skjermingstillegget skulle være midlertidig og at det skulle gjennomføres en evaluering i 2018 basert på hvordan utviklingen i uttak av pensjon viste seg å bli.

Skjermingstillegg for uføre

- Høsten 2019 sendte regjeringen et forslag på høring som ville innebære at skjermingstillegget ikke videreføres for flere årskull.
- Begrunnelsen er at endringene i pensjonsreformen i liten grad har ført til at flere arbeider lenger for å kompensere for levealdersjusteringen, og at uføre dermed får en urimelig fordel gjennom skjermingstillegget.
- I sammenheng med høringen ble det også påpekt av nøytrale instanser som SSB at det kan bli behov for å gjeninnføre tillegget om kort tid dersom man ser en utvikling med stadig senere uttak av pensjon. Det vil både være administrativt krevende og urettferdig for årskullene som mister tillegget dersom det først fjernes for så å gjeninnføres kort tid senere.

Skjermingstillegg for uføre

- LO mener det vil være prinsipielt feil å avvikle skjermingstillegget i alderspensjon til tidligere mottakere av uføretrygd.
- Selv om innføringen av levealdersjustering av alderspensjon ble begrunnet med at vi lever lenger enn tidligere,
- ble det også argumentert med at arbeidstakerne kunne velge å stå lenger i jobb for å kompensere for levealdersjusteringen og på den måten oppnå samme nivå på alderspensjon som tidligere generasjoner.
- Denne muligheten har ikke uføre.

Hovedelementer i pensjonsavtalen

- Regler for uføre utsettes til etter at Stortinget har vedtatt reglene i folketrygden.
  - Arbeidet utføres i samarbeid med partene.
  - Avtalen slår fast prinsipper som at «Uføre skal sikres en god alderspensjon» og at «Uføre kan ikke kompensere for virkningen av levealdersjustering».

Obligatorisk tjenestepensjon (OTP)

- Opptjening fra første krone
  - OTP er ikke obligatorisk for
    - de under 20 år
    - de i mindre enn 20% stilling
    - lønn under 1G (ca. kr. 100.000,-)

    - Ansettelser under 1 år
      - ✓ Stortinget har vedtatt at alle ansettelser under 1 år skal gi OTP, på plass fra 1.1. 2021.
- Regjeringen og Frp er enige om 2 % fra første krone fra 1.1. 2023. Betales av staten i 3 år.
- Ikke avklart hva som skjer med de under 20 år og lav deltid.